

Politolog Oskar Krejčí: Lepší nevědět?

Nervozita kolem Ukrajiny na Západě narůstá

- editor007 | 9. dubna 2024

SVĚT / UKRAJINA: Politolog Oskar Krejčí ve svém komentáři glosuje poslední vývoj kolem války na Ukrajině, a to především s ohledem na chování mocností a malých států.

Zrychlující se propad kvality vládnoucí vrstvy na Západě vidí dnes snad každý. Vnější znaky jsou patrné ve veřejnoprávním zpravodajství, kde se stýká pokleslá úroveň politiků a novinářů. Začíná být jasná úměra: čím nižší znalosti, čím méně empatie má bojovník za jedinou právě jemu zjevenou pravdu – tím delší má seznam „dezinformátorů“. Pravda, lidi tohoto typu jsou na obou stranách barikády, ti u moci jsou ale podstatně nebezpečnější. Především proto, že se svatý boj proti dezinformacím liší od pouhé propagandy tím, že propaganda pracuje především se slovy a obrazy, zatímco boj proti dezinformacím přidal do výzbroje zákazy, zastrašování, diskreditaci, tedy nástroje násilného politického boje. Nemluvě o tom, že boj proti dezinformacím může být lukrativním podnikáním přísátým na státní či unijní rozpočet.

Práce mají bojovníci proti dezinformacím vskutku nemálo. Zvláště nyní, kdy v Česku může narůstat počet lidí, kteří pokládají tandem Fico-Pellegrini za vhodnější pro správu věcí veřejných než dvojici Fiala-Pavel. Oficiální bojovníci proti dezinformacím musí především zabránit tomu, aby si lidé pamatovali. Vždyť politici, kteří už v roce 2018 na úrovni Evropského parlamentu doporučili a následně z moci úřední Evropskou komisí rozhodli, že Unie zruší přeskakování od letního k zimnímu času, musí i nadále poučovat, jak se má pracovat. Ale hlavně je tu nutnost zapomenout na unijní chaos kolem migrační politiky, na nezvládnutí boje proti pandemii COVID-19, potřeba nevidět diskreditaci krásné myšlenky o zelenější Evropě – plus potřeba zabránit tomu, aby voliči v Evropské unii viděli neschopnost Evropského parlamentu a Evropské komise přijít, byť s jediným upřímným konstruktivním nápadem, jak nastolit mír na Ukrajině. A co [generální tajemník NATO](#), který v předvečer 75. výročí založení Severoatlantické aliance všechny ujistil, že „v rámci příprav na historický summit ve Washingtonu bude NATO pokračovat v podpoře Ukrajiny“, přičemž „naše podpora bude trvalá“? Neseděl náhodou na této židli už v roce 2022, kdy NATO v závěsu za Spojenými státy hodilo přes palubu své letité spojence a uprchlo z Afghánistánu?

Vítězství na Ukrajině

Nervozita kolem Ukrajiny na Západě narůstá. Důvodů je několik. Předně se na bojišti začíná prosazovat síla ruské armády. Začíná být zřejmé, že ukrajinská armáda – i kdyby bojovala sebeodhodlaněji – vlastními silami zvítězit nemůže. Proto nárůst hysterie, která v Paříži dostoupala do úrovně výzev poslat vojáky států NATO na ukrajinskou frontu. Ale zároveň také vyvolala jednání francouzského ministra obrany s jeho ruským protějškem. Což mimochodem váleční nadšenci v Česku a na Slovensku opomněli glosovat se stejnou vášní, jako komentovali setkání ruského a slovenského ministra zahraničí. Druhým problémem je fakt, že v USA narůstá počet a vliv analytiků, politiků a novinářů, kteří vidí vojenskou beznadějnost a nepřijatelnou cenu podpory kyjevského režimu. To brzdí vojenskou a finanční podporu zpoza oceánu a klade větší nároky na evropské blouznivce, kteří slibují porážku Ruska. Třeba na ty v Praze, kteří pořádají sbírky na nákup dělostřeleckých granátů – časem by se tomu mohlo říkat „militaristická charita“ – snad v domněnání, že se může něco změnit. I když Kongres USA schválí dalších 60 miliard dolarů pro Kyjev, jak to bude vypadat za půl roku či za rok? Další peníze a zbraně? Nebo vojáky?

A pak je tu kvapem se blížící termín voleb amerického prezidenta. Ty mohou zatřást americkou

angažovaností na ukrajinské frontě stejně jako ty minulé s účastí vojáků USA a NATO v Afghánistánu. Navíc se za vším skrývá ještě jedno velké tajemství: s ohledem na prohlubující se krizi liberální demokracie na Západě není hlavní otázkou, jak volby amerického prezidenta dopadnou, ale to, jak se zachovají přívrženci poraženého kandidáta.

Architektura míru

Z politické kultury vládnoucí vrstvy se vytratil cit pro dějinnost. Schopnost vnímat aktuální události v kontextu historie, poučit se z modelů řešení dřívějších krizí. Vnímat potřebu připravovat se na situaci, která nastane po válce na Ukrajině. Až se bude jednat o konci války, nebude nejdůležitější, jak bude vypadat hranice Ruska či Ukrajiny, ale jestli se podaří vytvořit novou bezpečnostní architekturu Evropy. A přispět tak k úpravě globálního vnímání vztahů mezi státy. Potřeba této nové architektury byla patrná již dlouho před válkou na Ukrajině. Dokonce se dá říci, že se po studené válce už jednou podařilo tímto směrem nakročit. Stalo se tak poté, kdy NATO zaútočilo na Jugoslávii, čímž porušilo nejen mezinárodní právo, ale také ducha i litery své vlastní zakládací listiny – vždyť Washingtonská deklarace z roku 1949 mluví o obraně členských států Aliance a o věrnosti Chartě OSN. Právě toto bombardování Jugoslávie dalo podobu mezinárodním vztahům po skončení studené války, která dozrála v nynější hlubokou krizi. Ale tehdy se nabídla i možnost změny.

Po válce v Jugoslávii všichni skončili nespokojeni – Moskva poznala, že Washington a Brusel neberou její názory vážně; USA i NATO sice dokázaly odtrhnout Kosovo, ale nedokázaly zlomit odbojného ducha Srbů. V této atmosféře, několik měsíců po skončení alianční agrese, byl v Istanbulu na summitu Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) podepsán dokument s názvem [Charta bezpečné Evropy](#). V něm se mimo jiné uvádí, že „každý zúčastněný stát má stejné právo na bezpečnost“, přičemž „nebude upevňovat svoji bezpečnost na úkor bezpečnosti jiných států. V rámci OBSE žádný stát, skupina států nebo organizace nemůže mít žádnou prvořadou odpovědnost za udržování míru a stability v oblasti OBSE nebo nemůže považovat jakoukoli část oblasti OBSE za svou sféru vlivu.“ Pod tímto dokumentem jsou podpisy jak amerického, tak i ruského prezidenta.

Krásná, příliš brzy zapomenutá slova. O několik let později, konkrétně na [summitu NATO v Bukurešti](#) v roce 2008, bylo slíbeno přizvání do Aliance Ukrajině, Gruzii, a Severní Makedonii. Možná po válce v Jugoslávii nebyly velmocí ještě připraveny na skutečné praktické kompromisy či pochopení potřeby nového konsensu. Vystačily si s proklamacemi a pokračovaly dál v politice, která vedla nejen k válce v Jugoslávii, ale i na Ukrajině. Bylo by obrovskou chybou, kdyby se po válce na Ukrajině promeškala další příležitost vyrůstající z poznání hrůz a zbytečnosti válek. Mají-li mít tisíce mrtvých na obou stranách nějaký smysl, měl by to být posun k novému pojetí bezpečnosti – tedy k životu beze strachu a nouze. Co vzejde z konfliktu NATO versus Rusko na Ukrajině?

Je načase přemýšlet, jak by měl vypadat mír, aby vydržel více než ten vestfálský uzavřený po třicetileté válce či ten, který deklarovala Versailleská mírová smlouva po první nebo Postupimská dohoda po druhé světové válce. Zatím nejúspěšnější z hlediska uspořádání Evropy byl Vídeňský kongres po napoleonských válkách, třebaže i on přinesl do Evropy harmonii jen na určitý čas. Budoucnost potřebuje chladnou hlavu, nepropadat hysterii.

Na věčné časy

Potřebné změny uspořádání Evropy musejí přinést především mocnosti. Zkušenosti ukazují, že reprezentanti států, v nichž se změnil režim, mají tendenci co nejviditelněji a co nejhlasitěji manifestovat svoji oddanost novým hodnotám a novým spojencům. To platilo také o první liberální jelcinovské reprezentaci Ruska po implozi Sovětského svazu. Malé státy mají navíc sklon nejen hledat silné spojence, ale též hrát slepě podle jejich not a podbízet se jim – a to i ty státy, které by

měly mít v historické paměti zakódovanou vzpomínku na mnichovskou zradu. Velmoci, alespoň prozatím, jednají především podle svých zájmů, nikoliv podle litery uzavřených smluv. Ostatně mezinárodní právo zná princip rebus sic stantibus – zásadu, podle které se lze vyvázat ze smlouvy, když se okolnosti zásadně změnily.

Tristní výsledky politiky Bílého domu na východě Evropy a na západě Asie způsobují ve Washingtonu otřesy. Na počátku minulého týdne se uskutečnil telefonický rozhovor amerického prezidenta Joe Bidena a jeho čínského partnera Si Ťin-pchinga. Velmi poučný rozhovor. Stačí si porovnat [oficiální sdělení Bílého domu](#) a [informaci agentury Nová Čína](#) o tomto rozhovoru: odlišnosti jsou zřejmé, například v tom, že americká informace neobsahuje nic o názorech čínské strany, zatímco čínská o názorech Bílého domu informuje. Důležité ovšem je, že se obě strany dohodly na pokračování v rozhovorech, a to včetně těch po vojenské linii. Do Číny okamžitě odletěla ministryně financí USA a chystá se tam ministr zahraničí. Třeba si myslí, že Čína by mohla pomoci USA vybřednout z krvavého bahna na Ukrajině – což naznačuje i sdělení Bílého domu o rozhovorech s čínským prezidentem. Možná i divoká slova z Elysejského paláce byla určena jen k tomu, aby každý, kdo je schopen přemýšlet, pochopil, že přes mrtvé vojáky NATO na Ukrajině cesta nevede a vést nemůže...

Panská láska

Je možné věřit slovům konkrétních lidí, avšak mocnosti fungují jinak. Památná budiž slova lorda Palmerstona, několikanásobného ministra a dvakrát premiéra vlády Spojeného království Velké Británie a Irska, která pronesl v březnu 1848 v Dolní sněmovně: „Nemáme žádné věčné spojence a nemáme žádné věčné nepřátele. Naše zájmy jsou věčné a trvalé a je naší povinností se jimi řídit.“ Každý, kdo si pamatuje, jak Michail Gorbačov házel své spojence přes palubu potápějící se lodi socialistického společenství ve snaze zachránit sebe sama, ví, že Vašek nemá chodit s pány na led – neb když pán spadne, on si nohu zláme. Zájem Spojených států bylo odejít z Afghánistánu, spojenci se buď přizpůsobí, nebo se najdou jiní. V daném případě se přizpůsobili a ani nedutají.

Tedy ještě jednou: trvalé jsou zájmy mocností, nikoliv jejich spojenci či nepřátelé. Generální tajemník NATO, jehož rolí není alianční politiku utvářet, ale propagovat, by jistě dokázal plout i v nových vodách. A ti malí, třeba z Černínského paláce či ze Strakovy akademie? Na nich nezáleží, ti se přizpůsobí. Nebo se najdou jiní.

AUTOR: Oskar Krejčí

[ZDROJ](#)